

Aan de Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Auteur

Datum
11 januari 2025

Kenmerk
DGA-DAD / 96495762

Kopie aan

Bijlage(n)

nota

Maatregelen wegens uitbraak Mond- en Klauwzeer in
Duitsland

Parafenroute

Aanleiding

Op 10 januari is een besmetting met mond- en klauwzeervirus bij enkele waterbuffels in Duitsland, deelstaat Brandenburg, vastgesteld. Bij een eerste tratering, terug tot 1 dec 2024, blijkt dat er geen directe transporten van evenhoevigen vanuit Brandenburg naar Nederland geweest. Indirecte transporten, via verzamelplaatsen, worden nog nagelopen. De kalversector heeft eigen onderzoek gedaan en heeft de NVWA laten weten dat sinds 1 december ruim 3600 kalveren via zulke verzamellocaties naar Nederland zijn gekomen, die nu op ruim 125 verschillende bedrijven staan. Deze informatie is aanleiding om nadere maatregelen te treffen.

Daarnaast hebt u gevraagd om een aanvullend scenario in beeld te brengen ter voorkoming van de introductie van MKZ-virus in Nederland.

Geadviseerd besluit

1. U wordt geadviseerd akkoord te gaan met de volgende maatregelen:
- Een nationaal afvoerverbod van dieren van vleeskalverbedrijven, uitgezonderd afvoer naar de slacht.

Een bezoekersverbod voor vleeskalverbedrijven.

Noodzakelijke bezoekers, zoals dierenartsen, zijn toegestaan, mits deze zich houden aan strikte hygiënemaatregelen.

De ministeriële regeling voor het opleggen van deze maatregelen te ondertekenen en samen met het persbericht te publiceren op 11 januari 2025. Daarnaast worden Q&A's voorbereid voor op Rijksoverheid.nl.

Een brief te sturen aan de Tweede Kamer over de situatie en de getroffen maatregelen.

Ontvangen BPZ

- U geeft aan op zo kort mogelijke termijn de deskundigengroep dierziekten bijeen te roepen voor een risicoanalyse.
 - U doet opnieuw een oproep via sectorpartijen om risicovolle contacten te melden en alle mogelijke bioveiligheidsmaatregelen in acht te nemen. Sectorpartijen steunen de maatregelen die worden voorgesteld in deze nota.
 - Gezien de feiten die op moment bekend zijn, is bovenstaand advies het maximale wat proportioneel wordt ingeschat. U wordt op korte termijn geadviseerd over mogelijke aanvullende maatregelen, als daar op basis van nieuwe informatie aanleiding toe is.
 - Maandag een besluit te nemen over deelname aan de Grüne Woche, in overleg met sectorpartijen.
 - Er is een draaiboek voor MKZ. Noodvaccinatie voor het leven is hierin opgenomen. Indien gewenst kunt u op korte termijn een nadere toelichting hierover krijgen.
2. U wordt geadviseerd om op dit moment geen nadere importbeperkende maatregelen te nemen voor vervoer van evenhoevigen vanuit Duitsland naar Nederland. Op grond van de EU-regelgeving kan dat alleen als er sprake is van een ernstige dreiging, waarvan hier vooralsnog geen sprake is. Daarnaast staat zo'n maatregel haaks op het beleid wat binnen de EU wordt gevoerd ten aanzien van intraverkeer van dieren.

Kernpunten

Situatie

- In het Europese systeem TRACES, waar intraverkeer van dieren is vastgelegd, zijn start- en eindpunt zichtbaar. Indirecte bewegingen via verzamelplaatsen maken dat de originele herkomst niet zichtbaar is in TRACES. Dit is een beperking die het ministerie bij de Commissie onder de aandacht zal brengen.
- De Stichting Branche-organisatie Kalverhouderij (SBK) heeft LVVN geïnformeerd over eigen uitgevoerde tracing van vleeskalveren uit Duitsland. Daaruit is gebleken dat sinds 1 december 2024 ongeveer 3600 kalveren uit de Duitse deelstaat Brandenburg, via verzamelcentra in Duitsland, naar Nederland zijn vervoerd.
- Deze kalveren staan op ruim 125 kalverbedrijven, verspreid over Nederland.
- Deze importen zijn een potentieel risico en worden daarom opgevolgd met onderzoek om vast te stellen of er sprake is van besmettingen met MKZ-virus.
- NVWA is bezig met het in kaart brengen van deze en andere risicovolle indirecte contacten voor kalveren en andere gevoelige diersoorten.
- Ook kunnen vanuit de Duitse autoriteiten berichten komen van risicovolle contacten.
- Wanneer die aanleiding geven tot opvolging zullen relevante bedrijven individueel worden geblokkeerd en onderzocht door de NVWA.

Afvoerverbod vleeskalveren

- Om het risico op verspreiding vanuit vleeskalverbedrijven te beperken is het, totdat alle bedrijven zijn onderzocht, nodig om uit voorzorg

vervoersbewegingen van bedrijven waar vleeskalveren uit Brandenburg aanwezig zijn, stil te leggen. Daartoe is het advies een algemeen afvoerverbod van dieren van vleeskalverbedrijven op te leggen, ook omdat wellicht nog niet alle betreffende bedrijven bekend zijn.

- Alternatief kunnen de ontvangende bedrijven individueel worden geblokkeerd. Het blijft mogelijk dat ook andere indirecte contacten, zoals diercontacten op verzamelplaatsen, risico's inhouden. Een algemeen afvoerverbod ondervangt deze risico's.
- Het voorstel is om wel afvoer van kalveren voor de slacht toe te staan. Veterinair is dit verantwoord. Deze transporten moeten volgens goedgekeurde hygiëne-protocollen worden uitgevoerd.
- Als de testresultaten bekend en gunstig zijn en de situatie in Duitsland zich positief heeft ontwikkeld, kan dit verbod worden opgeheven. Dit besluit kunnen we ook koppelen aan de risicobeoordeling van de Deskundigengroep Dierziekten. Het verbod zal in elk geval meerdere dagen duren.
- Het verbod ziet niet op andere bedrijven met gevoelige dieren, zoals melkveebedrijven. Mocht uit de nadere tracerings door NVWA blijken dat hier toch risicovolle contacten bestaan, dan worden deze bedrijven individueel geblokkeerd.
- De sectorpartijen in de rundvee (melkvee, kalveren en transport) nemen ook privaats maatregelen. Onderling is afgesproken dat wordt opgeroepen tot en met zaterdag 18 januari geen dierbewegingen uit te voeren, anders dan afvoer naar slachterijen. Dit betekent dat er geen kalveren worden opgehaald op melkveebedrijven, geen vleeskalveren worden geïmporteerd uit Duitsland en dierbewegingen tussen bedrijven in Nederland stilliggen.

Bezoekersverbod en hygiënemaatregelen vleeskalverbedrijven

Om de kans op verspreiding van MKZ-virus via materialen zo klein mogelijk te maken, geldt een bezoekersverbod voor kalverhouderijen. Noodzakelijke bezoekers, zoals dierenartsen, zijn toegestaan maar dienen zich te houden aan een hygiëneprotocol.

Oproep sectorpartijen

- Er is nauw contact met sectorpartijen. We hebben opgeroepen om de achterban te informeren en alert te zijn op verschijnselen die passen bij MKZ.
- Daarnaast wordt gevraagd om alle bioveiligheidsmaatregelen in acht te nemen.
- Ook wordt gevraagd in de achterban op te roepen of houders kennis hebben van risicovolle contacten met Brandenburg.
- Deze oproep is ook expliciet gedaan aan de jagersvereniging.

Contact andere lidstaten en Commissie

- We doen navraag bij andere lidstaten, zoals België en Denemarken, over de maatregelen die daar worden getroffen.
- Ook zal Nederland bij de Europese Commissie een verzoek doen om op maandag een digitaal CVO-overleg te houden, waar Duitsland alle lidstaten kan informeren.

Grüne Woche

- U wordt geadviseerd om maandag een besluit te nemen over het bezoek van de Grüne Woche, in overleg met sectorpartijen. Dit is met de sector besproken tijdens het informerende MKZ-overleg met hen van 10 januari en nogmaals bevestigd tijdens een telefoongesprek op 11 januari.

Scenario voor extra maatregelen ten aanzien van vervoer evenhoevigen

- De preventie van verspreiding van MKZ-virus heeft de allerhoogste prioriteit. De verplichte maatregelen in EU-regelgeving zijn hierop gericht.
- De primaire verantwoordelijkheid ligt bij de lidstaat waar de dierziekte-uitbraak is vastgesteld. Duitsland heeft die verplichte maatregelen ingesteld, en daarnaast een stand-still van 72 uur in de gehele deelstaat Brandenburg.
- Om extra zekerheid te krijgen dat er geen MKZ-virus naar Nederland wordt verplaatst bestaan de volgende mogelijkheden.

Vervoer van dieren en hun producten vanuit heel Duitsland verbieden

- Op basis van artikel 258 van de EU-diergezondheidsverordening kan een andere lidstaat, dan die waar de dierziekte-uitbraak is vastgesteld, eigen preventieve maatregelen instellen.
- Deze bevoegdheid is tijdelijk, zolang de Europese Commissie nog geen noodmaatregelen in een EU-besluit heeft vastgesteld, en mag worden ingevuld bij ernstig risico op introductie van de dierziekte. Normaliter volgt een EU-besluit op korte termijn, deze is er heden nog niet. Zodra dit EU-besluit er ligt, vervalt de bevoegdheid voor lidstaten om eigen maatregelen te treffen. Overigens heeft Duitsland alle noodzakelijke en verplichte maatregelen al genomen, ook zonder dit EU-besluit.
- Hoewel duidelijk is dat er vele vleeskalveren uit de deelstaat Brandenburg naar Nederland zijn gekomen; zal een importbeperking niets doen aan het risico van deze dieren. Daartoe worden de eerder beschreven maatregelen genomen. Er bestaat nu geen ernstig risico die verdere import beperking verantwoordt.
- Brandenburg heeft een stand still afgekondigd van 72 uur waardoor nu geen transporten vanuit heel Brandenburg mogelijk zijn. Na de 72 uur blijven die beperkingen gelden voor het beperkingsgebied (3 en 10 km) rondom de uitbraak en eventuele nieuwe beperkingsgebieden die worden ingesteld.
- Als Nederland het binnenkomend vervoer van gevoelige, evenhoevige dieren vanuit heel Duitsland verbiedt of aan extra regels onderwerpt (zoals tests), dan is dit niet in lijn met het gevoerde beleid van de afgelopen jaren (zie passage toelichting) en zal grote verontwaardiging geven bij Duitsland en de Europese Commissie. Nederland geeft daarmee aan de beleidsaanpak van dierziekten in de Europese Unie te wantrouwen en de inzet van de Duitse autoriteiten in het bijzonder.
- Sectoren nemen inmiddels private verantwoordelijkheid. Zo heeft de kalversector alle kalverhouders opgeroepen om voorlopig geen dieren aan of af te voeren tenzij voor de slacht.
- Indien wordt overgegaan tot een importverbod, dient daar een aparte regeling voor te worden opgesteld. Een veterinaire onderbouwing voor

een dergelijk importverbod zal niet waterdicht zijn en daardoor juridisch kwetsbaar.

Voordelen

- We beperken het risico op introductie van MKZ-virus mogelijk iets verder.
- We stralen daadkracht uit naar de buitenwereld en laten zien ons in te zetten de schade te beperken.

Nadelen

- De in EU-regelgeving opgenomen bevoegdheid voor lidstaten om maatregelen te treffen bij een uitbraak in een andere lidstaat is beperkt tot de situatie van ernstige risico's, welke lastig is te onderbouwen. De verschillende sectoren hebben niet opgeroepen tot extra beperkingen.
- Het risico bestaat dat we de bal teruggekaatst krijgen zodra er in NL een uitbraak is van een categorie A ziekte (MKZ maar ook Afrikaanse varkenspest of zoals nu vogelgriep) en andere lidstaten de import uit Nederland tijdelijk stopzetten.
- Het risico is aanzienlijk dat zo'n besluit een zeer kritische reactie van de Europese Commissie, Duitsland en andere lidstaten oproept. Het zal de positie van Nederland niet ten goede komen.
- Het is disproportioneel om Duitsland als geheel besmette regio te beschouwen. Dit zou het regionalisatiebeleid van de EU ondermijnen. Dan zouden derde landen wellicht kunnen aangeven dat Nederland en andere EU lidstaten daar ook wel bij kunnen horen en ook een verhoogd risico loopt of heeft gelopen door de vele contacten met Duitsland. Dan zouden ook derde landen hun grenzen kunnen sluiten voor Nederlandse exporten.
- Het ondervangt niet de vervoersstroom van gevoelige dieren die vanuit Duitsland via een andere lidstaat naar NL worden vervoerd. Zodra die via een andere lidstaat het land binnenkomen is het geen invoer meer uit Duitsland, terwijl het risico gelijk blijft. Dan schieten we met deze maatregel dus weinig op. De handel, zo blijkt keer op keer, weet zijn weg wel te vinden.
- Al met al is een importverbod dus kwetsbaar: een ernstig risico is nu niet goed te onderbouwen, en de noodzakelijkheid en geschiktheid

Toelichting

Bij de eerste uitbraak van MKZ in het VK in 2001 is geen importstop opgelegd voor dieren vanuit het VK. Wel zijn er maatregelen genomen toen er een besmetting in FR was vastgesteld, enkele weken later, toen bleek dat er ook risicovolle transporten (vanuit een Frans verzamelcentrum) naar Nederland waren geweest. Nederland heeft toen ook zelf een nationaal vervoersverbod ingesteld, zodat de verspreiding zou verminderen als er toch al virus was binnengekomen. Het is dus niet zo dat er een verbod van import van dieren uit het VK is ingesteld, anders dan vanuit de beperkingsgebieden.

Ook bij de uitbraken met Afrikaanse varkenspest in Duitsland (2021 en daarna) en België (2018) of andere lidstaten zijn geen extra vervoersbeperkende maatregelen opgelegd anders dan een vervoersverbod vanuit de beperkingszones.

Dat is ook niet zo gedaan bij de vele uitbraken van besmettelijke dierziekten in de EU de afgelopen jaren (vogelgriep, peste de petits ruminants, schapen- en geitenpokken, lumpy skin disease).